

A TANULÁSI EREDMÉNYESSÉGET CÉLZÓ SZOLGÁLTATÁSOK A KOMPLEX JÁRÁSI GYEREKESÉLY PROGRAMOKBAN¹

PERPÉK ÉVA² – KISS MÁRTA³

Absztrakt

A Gyerekesély program célja a gyerekek életesélyeinek javítása, a gyerekszegénység csökkentése és a szegénység újratemelődének megakadályozása, ágazatokon átívelő, komplex beavatkozásokon keresztül. A tanulmányban feltárjuk a Gyerekesély program azon projektelemeit, amelyek a tanulói eredményesség növelésére hatást gyakoroltak. Megvizsgáljuk továbbá, hogy az önkéntességnek volt-e szerepe e projektelemek megvalósításában. Eredményeink szerint a 31 leghátrányosabb helyzetű járásban 2017 és 2023 között összesen több mint 18 000 gyerek részesülhetett olyan szolgáltatásban, amely a tanulási sikerességet közvetlenül és erősen befolyásolja. Ilyenek voltak a fejlesztő pedagógiai szolgáltatások, a tutorálás, a felzárkóztatás, a tanoda jellegű tevékenységek. Továbbá közel 11 000 azon gyerekek száma, akik esetében a program közvetetten, de erősen hathatott az iskolai eredményességre az óvodai vagy iskolai szociális munkán és a pályaorientációs foglalkozásokon keresztül. A Gyerekesély program egy olyan konstrukcióra példa, amelyben a gyerekek életesélyeinek és tanulási eredményességének komplex fejlesztése járási szinten és projekt alapú finanszírozásban, nem pedig önkéntesekre alapozva valósul meg. A tanulással és iskolai sikerességgel összefüggő intenzív, speciális tudást igénylő tevékenységeket tehát szakképzett, fizetett munkaerő végezte. Az önkéntesek bevonása rendszerint azon programelemekbe volt jellemző, amelyek a tanulási eredményességet közvetve és gyengébben befolyásolják. Ide tartoznak a nagyobb létszámú, időszakos események, mint például a gyermek- és ifjúsági rendezvények, hétfégi, szünidei szabadidős és fejlesztő programok. Bár az önkéntesség nem volt a projekt fókuszja és volumene sem volt számottevő, az önkéntesek rendszeres és aktív jelenléte létfontosságú lenne a Gyerekesély program eredményei és tevékenységei fenntartásában. Kizárólag önkéntesekre alapozva azonban bizonyos, hogy sem a program egésze, sem a tanulási eredményességet közvetlenül és erősen befolyásoló tevékenységek nem tarthatók fenn.

Kulcsszavak: Gyerekesély program, tanulási eredményesség, tanulástámogatás, önkéntesség, részvétel

---

¹ A kutatást az „EFOP-1.4.1-15 Integrált gyermekprogramok szakmai támogatása” projekt és a Társadalomtudományi Kutatóközpont Családtudományi Kutatási Centrum támogatta.

² Perpék Éva, tudományos munkatárs, HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont.

³ Kiss Márta, tudományos munkatárs, HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont.

Improving learning outcomes through activities in complex district childcare programmes

Éva Perpék – Márta Kiss

Abstract

The aim of “Child Opportunities” program is to improve children's future, to reduce child poverty, and to prevent the reproduction of poverty through complex cross-sectoral interventions. This study explores the project elements of “Child Opportunities” program that increase student achievement. It is also examined whether volunteerism plays a role in the implementation of these project elements. According to the results, between 2017 and 2023, a total 18 000 plus children in the 31 most disadvantaged sub-regions benefited from services that directly and strongly influence school achievement. Such were developmental pedagogical services, tutoring, and afterschool club activities. Furthermore, the program helped approximately 11 000 children improve student performance through social work in kindergarten or school and career orientation sessions. The “Child Opportunities” program is an example of a construction in which the complex improvement of children’s future and achievement is realised at the sub-region level and with project-based financing, and is not based on volunteers. Intensive, specialised activities related to learning and school performance were therefore carried out by qualified paid workers. The involvement of volunteers was usually typical of those activities that have an indirect and weaker influence on school achievement. These include periodic events with larger numbers of people, such as events organised for children and youth and weekend and holiday leisure and development programs. Although volunteering was not the focus of the project, and its volume was not significant either, regular and active presence of volunteers would be vital in sustaining the results and activities of the “Child Opportunities” program. However, based solely on volunteers, neither the program as a whole, nor the activities that directly and strongly influence school achievement can be sustained.

Keywords: “Child Opportunities” – program, school achievement, learning support, volunteering, participation

---

BEVEZETÉS

A Gyerekesély program⁴ célja a gyerekek életesélyeinek javítása, a gyerekszegénység csökkentése és a szegénység újratermelődésének megakadályozása. A program a hazai felzárkózási stratégia⁵ és a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia⁶ céljaival összhangban valósult meg, és az ágazatokon átívelő, komplex fejlesztési logikán alapszik.

---

⁴ A program utolsó szakasza az EFOP-1.4.2-16 azonosítószámú, „Integrált térségi gyermekprogramok” elnevezésű projektként valósult meg.

⁵ Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. Tartósan rászoruló – szegény családban élő gyermekek – romák (2011–2020).

⁶ 47/2007. (V. 31.) OGY határozat a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégiáról, 2007–2032.

Kezdetei több mint másfél évtizedre nyúlnak vissza. A Szécsényi kistérségben életre hívott kísérleti program után először 5, aztán 11, majd 23 leghátrányosabb helyzetű kistérség vett részt a Gyerekesély programban. A legutóbbi, 2016/2017 és 2022/2023 közötti projektszakasz 31 járásban valósult meg. A megvalósítást egy konzorciális keretek között működő kiemelt mentorprojekt⁷ kísérte és támogatta. A program a szegénység csökkentését a humán szolgáltatások kapacitásbővítésén, a szakemberek számának növelésén, a hátrányos helyzetű gyerekek iskolai és iskolán kívüli fejlesztésén, a képzettségi szint növelésén, az egészségtudatos életmód terjesztésén, az önszerveződések ösztönzésén és a különböző ágazati intézmények együttműködésén keresztül kívánta elérni.⁸ A Gyerekesély programot az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásban biztosította.

Jelen tanulmányban elsőként bemutatjuk a program célrendszerét, kiemelt figyelmet szentelve a tanulási eredményességnek és az iskolai pályafutásnak. Ezt követően felvázoljuk a tanulási eredményességre közvetlenül és közvetve ható tényezők modelljét, majd megvizsgáljuk, hogy a Gyerekesély projektek milyen tanulói előmenetelt befolyásoló tevékenységeket kínáltak. Kitérünk a projektek tanulástámogatásban betöltött szerepére, valamint arra, hogy az önkéntesség milyen szerepet játszott a program megvalósításban. A Gyerekesély program bemutatása és a megvalósításra vonatkozó eredmények összegzése során a pályázati felhívásra, a Társadalomtudományi Kutatóközpont (TK) online monitoring rendszerében rögzített adatokra, a szakmai vezetők (2020, 2021) és a közösségiház-vezetők (2022) körében készült kérdőíves felmérések eredményeire, valamint interjúk tapasztalatainkra támaszkodunk. Fontos hangsúlyozni, hogy a felhasznált felmérések és adatszolgáltatások célja a járási projektek előrehaladásának, megvalósításának és fenntarthatóságának vizsgálata, nem pedig a tanulási eredményesség célzott kutatása volt. Ugyanakkor ez utóbbi kiemelt témakörként szerepelt mind a 97 közösségi házra és térre irányuló kérdőíves vizsgálat során, mind a hat járásban, három időpontban megvalósult kvalitatív kutatásunk során, amelynek keretében interjúk készültek a szakmai vezetőkkel, a közösségi házakat vezetőkkel és az azokban dolgozókkal, a programon kívül dolgozó szakemberekkel és a célcsoport tagjaival.

---

⁷ EFOP-1.4.1-15 Integrált gyermekprogramok szakmai támogatása. A konzorcium tagjai a Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat és a Társadalomtudományi Kutatóközpont (TK) voltak.

⁸ A program pályázati felhívása alapján.

A TANULÁSI EREDMÉNYESSÉG A GYEREKESÉLY PROGRAM CÉLRENDSZERÉBEN

A Gyerekesély program 2017 és 2023 közötti, legutóbbi szakaszában a korábbiaknál explicitebb módon jelent meg célként a család- és gyermekjóléti szolgáltatások pótlása, kiegészítése. A program megvalósítói a család- és gyermekjóléti központot fenntartó helyi önkormányzatok és társulásaik, illetve egyházi vagy nonprofit szervezeti konzorciumi partnereik voltak.

A program kiemelten kezelte azt a célt, hogy javuljon a hátrányos helyzetű gyerekek tanulói eredményessége, és hosszabbodjon az iskolai pályafutásuk. A projekt oktatási fókuszát egyértelműen jelzik a teljesítendő indikátorok és számszerűsített szakmai elvárások (Husz et al. 2023). Amint ez az 1. táblázatban látható, a sikeres programmegvalósítást jelző mutatók közül kettő kifejezetten az iskolai pályafutással függ össze (és egy harmadik, „a programokat pozitív kimenettel, kedvező eredménnyel elvégzők száma” is kapcsolódik hozzá).

Az iskolai pályafutáshoz kötődő első mutató a járási iskolaérettségi arány 15 százalékos növekedésére, a második pedig a járási továbbtanulási arány 10 százalékos növekedésére vonatkozott. A program két indikátora, ami a 25 év alatti igénybevevők és a programokat kedvező eredménnyel elvégzők számára vonatkozott, minden járásban teljesült. A Gyerekesély projekt alapvetően jól célzottnak tekinthető, programszinten ugyanis összességében átlagosan a rendszeres résztvevő 25 év alatti gyerekek és fiatalok 67 százaléka a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő hátrányos helyzetűek közül került ki (az elvárt érték 60 százalék volt).

A projekt végére a 31 járásban átlagosan 27 százalékponttal nőtt az iskolaérettek, és 13 százalékponttal emelkedett a továbbtanulók aránya. Az értékek viszont viszonylag magas szórást mutattak, és az egyes projektek szintjén nem minden járásban teljesült az elvárt érték. Meg kell jegyeznünk, hogy e két arányszám nagyban függ a Gyerekesély programok hatókörén kívüli komplex adottságoktól, folyamatoktól. Növekedésük ezért önmagában a járási projektektől nem elvárható, valamint az egyéb érvényesülő hatások – mint például a jogszabályi változások vagy más fejlesztési programok eredményei – miatt a projektek hozzáadott értéke nehezen kimutatható, mérhető.

1. táblázat. Indikátorok és számszerűsített szakmai elvárások a Gyerekesély programban (2022–2023)

Mutató megnevezése	Célérték	Leírás	Mutató teljesített átlaga	Teljesítési arány*
Számszerűsített szakmai elvárások				
<i>Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben (rgyk) részesülő gyerekek aránya</i>	legalább 60%	A szolgáltatásokat, programokat rendszeresen igénybe vevő gyerekek közül rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben (rgyk) részesülő gyerekek aránya.	67%	90,3%
<i>Iskolaérettek aránya</i>	legalább 15 %	Első évfolyamosok járási aránya a 6 éves és idősebb gyerekek között (a program záró évében a program induló évében mért átlagértékhez képest).	1,27	68%
<i>Továbbtanulók aránya</i>	legalább 10%	Az általános iskolát elvégző gyermekek közül a továbbtanulók járási aránya (a tankötelezettségi életkoron túl, a program záró évében a program induló évében mért átlagértékhez képest).	1,13	65%
Indikátorok				
<i>A programokat pozitív kimenettel, kedvező eredménnyel elvégzők száma</i>	200 fő (járási lakossága: <25 ezer fő) 300 fő (járási lakossága: >25 ezer fő)	Kedvező eredménynek minősül, ha a következő kritériumokból legalább az egyik teljesül: javul az iskolaérett gyerekek, valamint a középfokú tanulmányaikat sikeresen lezáró hátrányos helyzetű tanulók aránya.	1 395 fő**	100%
<i>25 éven aluliak száma</i>	800 fő (járási lakossága <25 ezer fő) 1200 fő (járási lakossága: >25 ezer fő)	A résztvevő kora a születési év alapján kerül kiszámításra és a programba való belépés napján kerül meghatározásra.	2 466 fő	100%

Forrás: Az EFOP-1.4.2 Pályázati felhívás, a TK online monitoring rendszer 2023.11. havi adatai, valamint a Belügyminisztérium, az Oktatási Hivatal és a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal 2022-es és 2023-as adatai alapján saját szerkesztés.

*A 31 járás átlagában. 100% = a mutató mind a 31 járásban elérte a célértéket.

**25 éven aluli rendszeres igénybevevők száma

A TANULÁSI EREDMÉNYESSÉGRE HATÓ TÉNYEZŐK

Elméleti alapok és gyakorlati megvalósulás

A tanulási eredményességet befolyásoló tényezőket Széll Krisztián – Nikitscher Péter szerzőpáros (2015) a hatás jellege szerint csoportosította. Tanulmányunkban a továbbiakban ezt a modellt vesszük alapul. A 2. táblázat bemutatja az eredményességet befolyásoló

tényezőket, azzal a kiegészítéssel (Kocsis 2023 alapján), hogy a Gyerekesély programban az egyes csoportokon belül milyen tevékenységek valósultak meg.

2. táblázat. A tanulási eredményességre ható tevékenységek: elméleti keret és megvalósulás a Gyerekesély programban

A hatás jellege		A tevékenység típusa		A Gyerekesély program szolgáltatásai
Elméleti kategória			Gyakorlati magvalósítás	
I	A tanulói eredményességre közvetlenül és erősen ható tevékenységek	1	Felzárkóztatás, korrepetálás, kompetenciafejlesztés	Utazó fejlesztő szakemberek, logopédus, fejlesztőpedagógus, pszichológus, gyógypedagógus alkalmazása, kompetenciafejlesztés
		2	Tanoda és tanoda jellegű komplex programok, nyári napközi	Iskolai mentorálás, tanulásegítés, korrepetálás, kompetenciafejlesztés, nyári napközi
		3	Szakkörök, tehetséggondozás	
II	A tanulói eredményességre, életútra közvetetten, de erősen ható tevékenységek	1	Intézmény- és pedagógusfejlesztés, képzés	Szakemberek továbbképzése, fejlesztése
		2	Iskolai pedagógiai és szociális segítség	Iskolai és utazó szociális munkások, családi mentorok, családsegítő asszisztensek alkalmazása
		3	Képességszűrés és fejlesztés	Szűrés, felmérés a beavatkozás előtt; gyógytorna, gyógyúszás, lovaglás
		4	Pályaválasztás, pályaeorientáció	Pályaválasztási és pályaeorientációs foglalkozás, kirándulás, tanácsadás
III	A tanulói eredményességre közvetetten és gyengébben ható tevékenységek	1	Prevenációs programok	Életvezetési előadás, tanácsadás, interaktív kiállítás, (drogprevenáció, korai gyerekvállalás)
		2	Személyiségfejlesztés	Tréning, mentorálás, élmény- és drámapedagógia, művészeti program, sport
		3	Közösségfejlesztés, (iskolai) szocializáció	Közösségi házak és terek egy része
		4	Tábor, kirándulás, (nyári napközi) – szabadidős programok	Nyári tábor, kirándulás, kreatív foglalkozás, szünidei és hétfégi program, játszóház, családi nap

Forrás: Nikitscher – Széll (2015) és Kocsis (2023) alapján saját szerkesztés.

1. Ahogyan azt a 2. táblázat mutatja, az első csoportba a tanulói eredményességet közvetlenül megcélzó tevékenységek sorolhatók. Ilyenek a felzárkóztatás, a korrepetálás, a kompetenciafejlesztés; a tanoda (jellegű) komplex programok, a nyári napközi; valamint a szakkörök és a tehetséggondozás. A Gyerekesély program számos fejlesztő szakember, pszichológus és gyógypedagógus alkalmazásával járult hozzá közvetlenül a gyerekek (kompetencia)fejlesztéséhez. A projektek továbbá jelentős erőforrásokat jelentettek a

tanulásegítésben. Ennek egyik – de nem kizárólagos – színtere a komplex szolgáltatásokat nyújtó közösségi ház és tér volt.

2. A tevékenységek második típusát a tanulói életútra közvetett, de erős hatást gyakorló tényezők jelentik. Ide tartozik az intézmény- és pedagógusfejlesztés, képzés; az iskolai pedagógiai és szociális segítség; a képességszűrés és -fejlesztés; valamint a pályaválasztás támogatása. A program célrendszerével összhangban a Gyerekesély projektekben a szakemberek képzésének, fejlesztésének fontos célcsoportja voltak a szociális szakemberek és a pedagógusok. Továbbá a család- és gyermekjóléti központok kapacitásait kiegészítendő – és sok esetben helyettesítendő –, a járási projektek hiányzó vagy szűkösen rendelkezésre álló szaktudást (családmentor, családgondozó, pszichológus) hoztak be a járásokba. A hátrányos helyzetű térségekre jellemző szakemberhiány azonban nagyban megnehezítette a szakemberek bevonását és alkalmazását.
3. A harmadik kategóriába azok a szolgáltatások tartoznak, amelyek a tanulói életutat közvetetten és gyengébben befolyásolják. Ide sorolható a prevenció; a személyiségfejlesztés; a közösségfejlesztés, a szocializáció elősegítése; valamint az időszakosan megszervezett szabadidős programok (például táborok, kirándulások). A Gyerekesély program a prevencióhoz életvezetési tanácsadással, előadásokkal, interaktív kiállítással, a személyiségfejlesztéshez mentorálással, élmény- és drámapedagógiai programokkal, művészeti és sportfoglalkozással járult hozzá. A komplex, alacsonyküszöbű és egyéb szolgáltatásokat nyújtó közösségi házak és terek egy részében közösségfejlesztés is zajlott. A projektek ezen felül a közösségi terekben vagy azokon kívül kreatív foglalkozásokat, kirándulásokat, szünidei és hétfégi programokat biztosítottak.

Részvételi adatok

A TK online monitoring rendszerében a 31 járásban megvalósult Gyerekesély programban 2017 és 2023 között összesen 94915 igénybevevőt regisztráltak. Közülük 74008 fő 25 év alatti, 67901 fő pedig 18 év alatti volt (Gelencsér 2023). A tanulási eredményességre közvetlenül és közvetve ható tényezők⁹ szempontjából csoportosított résztvevői adatokat az 1. ábra

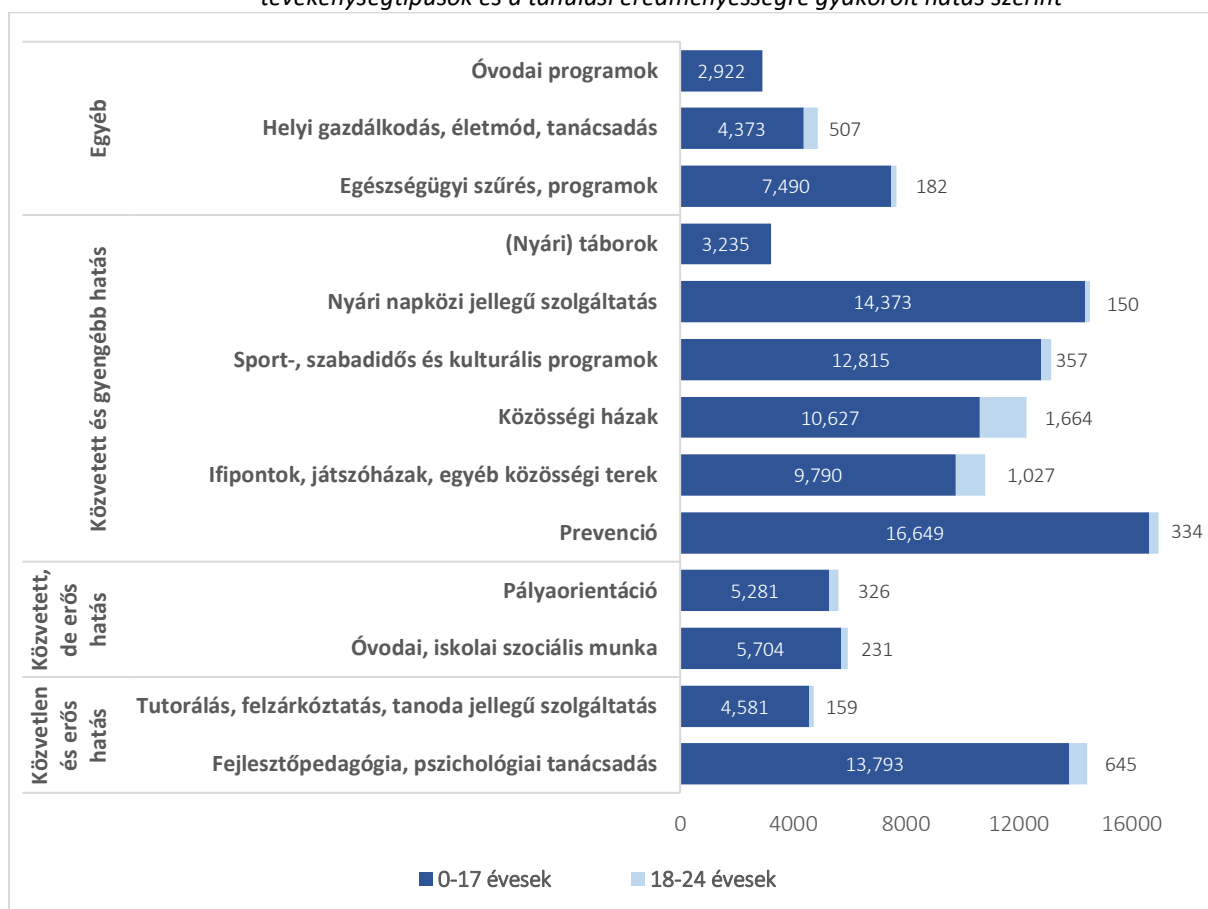
---

⁹ A csoportosítás alapját a járási programokból érkező adatszolgáltatás képezte. A részvételi adatok szintén a járási programmegvalósítói adatszolgáltatásból származnak.

szemlélteti.¹⁰ A gyermekekre és fiatalokra vonatkozó fejlesztéseket, így a tanulási eredményességre ható beavatkozásokat is minél korábbi életszakaszban érdemes elkezdni. Ennek megfelelően a 18 év alatti résztvevőkre koncentrálunk, de feltüntetjük a 18-24 év közöttiek részvételi adatait is. Az ábrán látható, hogy az igénybevevők döntő többsége (95 százalékuk) 18 év alatti volt. A 18-24 év közöttiek részvétele a közösségi házakban, ifipontokon és az egyéb közösségi terekben, valamint az életmóddal és a helyi gazdálkodással kapcsolatos projektelemekben koncentrálódik.

1. ábra. A Gyerekesély program 18 év alatti és 18-24 év közötti résztvevőinek száma* tevékenységtípusok és a tanulási eredményességre gyakorolt hatás szerint

Forrás: TK online monitoring rendszer és Gelencsér (2023) alapján saját számítás.

*Egy igénybevevő több programelemben is részt vehetett.

A Széll és Nikitscher (2015) által megalkotott kategorizációt alkalmazva megállapítható, hogy összesen több mint 18 ezer, 18 év alatti gyerek részesülhetett olyan szolgáltatásban a

¹⁰ Egy gyerek, fiatal több szolgáltatásban is részesülhetett a programmegvalósítási időszakban; azaz egynél több tevékenységtípusban, a közölt ábrán pedig egynél több sávban is szerepelhetnek résztvevőként. A közölt létszámok ezért a szóban forgó tevékenységtípus igénybevevőinek létszámára vonatkoznak; arra, hogy a szolgáltatástípusokban külön-külön hány fő vett részt. A részvételi adatok összege tehát nem egyenlő a résztvevők összesített számával, hanem jóval meghaladja azt.

Gyerekesély program révén, ami – az elméletek szerint – a tanulási eredményességre közvetlen és erős hatást gyakorol. Ezen belül a Társadalomtudományi Kutatóközpont online monitoring rendszerében rögzített adatok szerint közel 14 ezer gyerek fért hozzá fejlesztő pedagógiai szolgáltatáshoz és pszichológiai tanácsadáshoz, több mint 4500 gyerek pedig tutoráláshoz, felzárkóztatáshoz, tanoda jellegű szolgáltatáshoz. Mindezek intenzív, rendszeres, célzott fejlesztést és támogatást jelentettek. Közel 11 ezer azon gyerekek száma, akik esetében a program közvetetten, de erősen hathatott az iskolai eredményességre az óvodai és iskolai szociális munkán (5704 gyerek vettek részt ebben a tevékenységben) és a pályaorientációs foglalkozásokon (5281 gyerek) keresztül. Ezen felül, a 18 és 24 év közöttiek közül több mint 500 főt értek el ezek a szolgáltatások.

A további projektelemek szintén hatást gyakoroltak a tanulói életútra, ám az általunk alkalmazott elméleti csoportosítás értelmében ez a hatás közvetett és az előzőknél gyengébb. Mint említettük, jórészt ebbe a kategóriába sorolhatók azok a szolgáltatások, amelyeket a 18 év feletti fiatalok a legnagyobb arányban látogattak. Ide tartoznak a Gyerekesély program zászlóshajói, a közösségi házak, ahol több mint 10500 gyerek és 1600 fiatal fordult meg. Az ifjúsági pontok, játszóházak és egyéb közösségi terek igénybevevői létszáma pedig meghaladja a 10800-at (9790 gyerek és 1027 fiatal). Mivel a közösségi házak, terek és egyéb ifjúsági és közösségi helyszínek komplex szolgáltatásokat biztosítanak, ezért a látogatottsági adatokból az oktatási eredményességre vonatkozóan kevesebb következtetést vonhatunk le. Az azonban tény, hogy a közösségi házak és terek túlnyomó többségében folyt valamilyen tanulássegítő tevékenység.

Adataink szerint a program által biztosított prevenciós foglalkozásokon, előadásokon a járási adatszolgáltatások szerint több mint 16600 gyerek vehetett részt. Népszerű szolgáltatások voltak a különböző sport, szabadidős és kulturális programok, melyekbe 12800 gyereket vontak be. A szünidőben fontos volt a program nyári napközi jellegű szolgáltatása (14373 gyerek igénybevevőt regisztráltak). Bentlakásos, ottalvós nyári táborba pedig több mint 3200 gyerek juthatott el. A gyerekeket és fiatalokat tehát legnagyobb számban értelemeszerűen az alkalmi jellegű vagy időszakos programelemek, rendezvények érték el, amelyek közvetetten befolyásolják az iskolai életutat. Az online monitoring rendszer adatai alapján a részvételek száma e programelemekben a gyerekek körében összességében meghaladta a 67 ezret, a fiatalok körében pedig 3500-at.

Bár az elméleti csoportosításban nem szerepel, a Gyerekesély program kínált olyan szolgáltatásokat, amelyek az életesélyeket közvetlenül, a tanulói eredményességet pedig áttételesen és gyengébben, de befolyásolják. Ilyenek voltak az óvodai programok (2922 gyerek) valamint az egészségügyi programok és szűrések (7490 fő). Ebben a csoportban a helyi gazdálkodással, életmóddal, tanácsadással kapcsolatos tevékenységekbe bevont gyerekek létszáma közel 4 400, a fiataloké pedig és 500 fő volt.

A TANULÁSTÁMOGATÁS ÉS A FEJLESZTŐ FOGLALKOZÁSOK TAPASZTALATAI

Az iskolai eredményességre közvetlenül kiható tevékenységek egy részét a felzárkóztatásra, kompetenciafejlesztésre és tanulássegítésre irányuló programelemek jelentették. A munka jelentős részét az úgynevezett „utazó” vagy „fejlesztő” szakemberek végezték, akik körében fejlesztőpedagógusok, gyógypedagógusok, gyógytornászok, logopédusok, pszichológusok bevonása volt leginkább jellemző. A tanulói sikerességet közvetlenül befolyásoló, intenzív, speciális tudást igénylő tevékenységeket a projektben szakképzett, fizetett munkaerő végezte, akik sok esetben a pedagógiai szakszolgálat munkatársai voltak. Ők általában több település között mozogtak, és a közösségi házakban, terekben vagy oktatási, nevelési intézményekben végezték munkájukat. A program kezdetén e tevékenységekkel kapcsolatban alapvető problémák merültek fel, amit a szakemberhiány és az alacsony bérek beállítása okozott, majd a COVID tetézett. További nehézségként merült fel, hogy a közösségi házakban, terekben a gyerekeket általában a napközi utáni időszakokban lehetett elérni, így ebben a rövid időszámban kellett (volna) a fejlesztő szakembereknek mindenhova eljutniuk. Ezt a szakemberek több helyen úgy oldották meg, hogy tevékenységüket az iskolákba, óvodákba helyezték át, aminek feltétele az intézmények közötti megfelelő együttműködés volt. A megcélzott iskolákban, óvodákban korábban vagy egyáltalán nem voltak, vagy csak kis kapacitással tudtak működni ezek a fejlesztő foglalkozások, így a program által szolgáltatás- vagy kapacitásbővítés valósult meg. A fentebb idézett nehézségek ellenére a monitoring adatok tanúsága szerint az ide sorolt tevékenységekben való részvétel nagymértékű volt, és az egyik legfontosabb igényként fogalmazódott meg a menedzsmentek oldaláról e szakemberek tovább foglalkoztatása, az általuk nyújtott szolgáltatások fenntartása.

Fentebb kiemeltük, hogy a tanulástámogatással összefüggő és a tanulói sikerességre közvetlenül ható feladatokat (tanoda jellegű programok, tutorálás, fejlesztő pedagógia)

alapjában véve fizetett munkaerő végezte. Önkénteseket¹¹ jellemzően olyan tevékenységekbe vontak be, amelyek a tanulási eredményességet közvetve és gyengébben befolyásolják. Ide tartoznak a nagyobb létszámú, időszakos események, mint például a gyermek- és ifjúsági rendezvények, hétvégi, szünidei szabadidős és fejlesztő programok, valamint a közösségi házak és terek működtetése (Kiss – Perpék 2021; Kocsis – Marozsán 2023).

A közösségi házak és terek szerepe

2010-től kezdődően a Gyerekesély programban kötelezően megvalósítandó feladat volt járásokként, illetve kistérségenként legalább egy közösségi ház létrehozása és működtetése. A közösségi házak főszabály szerint szegregátumban vagy szegregált településrészen helyezkednek el,¹² hogy könnyen elérhetőek legyenek a hátrányos helyzetűek számára (akik körében a romák felülreprezentáltak). A közösségi házak komplex szolgáltató terek, amelyek többféle funkciót töltenek be: alacsonyküszöbű komfortszolgáltatásokat (mosás, fürdés, főzés) biztosítanak, több generáció számára – akár párhuzamosan – teret és lehetőséget nyújtanak tanácsadásra, ügyintézésre, tanulásra, rekreációra, közösségi összejövetelekre, javítják a szolgáltatásokhoz való hozzáférést¹³ (Husz et al. 2023; Marozsán 2023).

A közösségi házak mellett közösségi terek is létrejöttek a program keretein belül. Míg a szegregátumokban létrehozott közösségi házaknak napi 8 órát kell nyitva tartaniuk, felsőfokú végzettségű vezetővel és egy vagy két alkalmazottal kell rendelkezniük, valamint többféle korosztályt kell célozniuk tevékenységeikkel, addig a közösségi terekre jóval kevesebb szabály

---

¹¹ A Gyerekesély program rendszeres önkéntesei között – a projekt tevékenységeit együttesen vizsgálva – leggyakrabban a család- és gyermekjóléti intézmények munkatársai, a célcsoport (gyermekes családok, helyi lakosok), valamint a köznevelési intézmények (iskolák, óvodák) dolgozói jelentek meg (Marozsán 2023). A szakmai vezetői vélemények alapján tehát a rendszeres önkéntesek között magas volt a szakképzettek, a szociális- és gyermekjóléti szakemberek, a pedagógusok aránya. Ha a rendszeres és alkalmi önkénteseket együttesen vesszük számba, akkor a helyi lakosok, majd a civil szervezetek és a szociális szakemberek támogatása a legjellemzőbb. Őket szorosán követik a középiskolások (az iskolai közösségi szolgálat keretében), illetve a köznevelési szakemberek. A program fenntarthatósága szempontjából kedvező, hogy relatíve erős a lakosság, a középiskolások és a civil szervezetek önkéntessége, ugyanakkor e csoportoktól önmagukban, külső finanszírozás nélkül sem az oktatási eredményességet segítő programelemek, sem a teljes program fenntartása nem várható el. Továbbá az is nehezíti a fenntartást, hogy a program megítélése vegyes a lakosság körében.

¹² A gyakorlatban ez nem minden esetben valósult meg.

¹³ A közösségi házak, terek alapvetően tehát settlement típusú intézmények, melyek működése bizonyos tekintetben hasonlít, számos ponton viszont eltér a tanodákétól. Míg a tanodákban koncentrált tanulássegítés zajlik, és célcsoportjuk az iskoláskorú gyerekek és fiatalok, addig a közösségi házak és terek célcsoportja tágabb (helyi közösség), és a szolgáltatások köre is szélesebb. A tanodákhoz viszonyítva a közösségi házakban és terekben erőteljesebben jelenik meg a szülők és a családok bevonása. Az is igaz rájuk, hogy jóval kevésbé kiforrott és letisztult módszertan szerint működnek, mint a tanodák (részletesebben lásd Kiss – Vastagh 2021).

vonakozott. Ezért sok helyen inkább ezt a formát részesítették előnyben, és csak a kötelező, minimális számú közösségi házat hozták létre (Marozsán 2023). A program által lefedett 31, leghátrányosabb helyzetű járásban a projekt végéig 63 közösségi ház és 34 közösségi tér jött létre.¹⁴

A szolgáltatások jelentős része azonban mindkét típusban megvalósult (bár eltérő intenzitással), ezek közé tartoznak például a tanulássegítés különböző formái. A 97 közösségi házra és tere vonatkozó felmérés tanúsága szerint (lásd 2. ábra) a korrepetálás, azaz az iskolai feladatok megoldása, gyakorlása a felmért házak 70 százalékában legalább heti rendszerességgel zajlott. Hasonló gyakorisággal valósult meg a tananyagtól független kompetenciafejlesztés,¹⁵ továbbá a térben és időben lehatárolt önálló tanulási tevékenység is. Az érzelmi és társas kompetencia fejlesztése a választ adó közösségi házak, terek csaknem hatvan százalékában legalább havi, negyven százalékukban heti rendszerességgel valósult meg. Ezek változatos formákat takartak (a megkérdezettek saját értelmezése alapján) például drámapedagógiai vagy egyéb módszerekkel életkori csoportok problémáinak feldolgozását.

A szabadidős tevékenységek, melyek – a szakirodalom szerint – közvetett hatást gyakorolnak az iskolai eredményességre és előrehaladásra, a házak felében hetente több alkalommal zajlottak. Ebben az esetben felnőtt felügyelettel megvalósuló, szervezett formájú szabadidő-eltöltési módokról, tartalmakról van szó, melyek a nem-formális tanulás eszközeként a társas viselkedési szabályok és szocializációs készségek fejlődésére is hatnak, valamint a tartalmas időtöltést célozzák a csavargás és egyéb deviáns viselkedésmódok alternatívájaként (lásd Vastagh – Kiss 2021; Zeller 2016). Az életvitellel, egészséges életmóddal kapcsolatos tevékenységek a válaszadó házak több mint felében havonta több alkalommal is megvalósultak, ugyanakkor a pályaorientációs, munkaerő-piaci készségek elsajátítására irányuló programelemek (pl. szakmapróba, üzemplátogatások) kevésbé voltak jellemzőek ezekben a terekben, inkább iskolai keretek között zajlottak.

A közösségi házak és terek között ugyanakkor számos különbség mutatkozott mind működési módjukat, mind tevékenységeiket illetően. Mivel ez utóbbiak kevésbé szigorú előírások mentén működtek, a tanulássegítés is másként alakult esetükben. Általánosságban az látszik,

---

¹⁴ A térségek felében csak 1, hét esetben 2, nyolc esetben 3 vagy annál több közösségi ház jött létre. A közösségi terek kevesebb járás között oszlanak meg, térségenként jellemzően magasabb előfordulással (12 járás közül hétben 3, vagy annál több helyezkedik el).

¹⁵ Ide soroltuk a kötetlen, játékos formában megvalósuló kompetenciafejlesztő tevékenységeket is.

hogy a közösségi terekben a fentiekben bemutatott – az iskolai eredményességre különböző mértékben ható – tevékenységek kevésbé gyakoriak, átlagosan jóval magasabb azon terek aránya, amelyek egyáltalán nem vagy ritkán (havi egynél kevesebbszer) valósítanak meg bizonyos tevékenységeket.

2. ábra. Tanulási, készségfejlesztési tevékenységek gyakorisága a közösségi házakban és terekben (2022, N=97)

Forrás: Gyerekesély program közösségi házakra, terekre irányuló kérdőíves felmérés adatai alapján saját szerkesztés.

A legszélsőségesebb példa a pályaorientációs és munkaerőpiaci készségeket célzó programelemek megvalósulása, ami a közösségi terek több mint nyolcvan százalékában egyáltalán nem jellemző, míg az érzelmi és társas kompetenciák fejlesztése is csak alig negyven százalékukban valósult meg legalább havi rendszerességgel. Ugyanakkor a korrepetálás és házi feladat-készítés, az önálló tanulás és a kognitív kompetencia fejlesztésére irányuló foglalkozások a közösségi terek több mint felében heti rendszerességgel elérhetőek voltak a célcsoport számára. (Amely arányok még mindig elmaradnak a közösségi házakban mért 70 százalék körüli arányoktól.)

A felmérés tanúsága szerint a közösségi házakra nagyobb arányban jellemző (80 százalék), hogy a tanulássegítést, sőt a kompetenciafejlesztést is maguk a házvezetők vagy dolgozók végzik. A fejlesztőpedagógusok, iskolai tanárok részvétele ugyanakkor alig több mint a házak 10 százalékára, a pszichológusok, szociális munkások bevonódása pedig nagyjából egyötödükre jellemző. Ezzel szemben a közösségi terekben a tendencia fordított: a házvezetők és az ott dolgozók arányait tekintve kevesebb házban végeznek tanulássegítő és fejlesztő tevékenységet, míg a fejlesztőpedagógusok és iskolai tanárok bevonódása nagyobb a közösségi házakhoz képest.

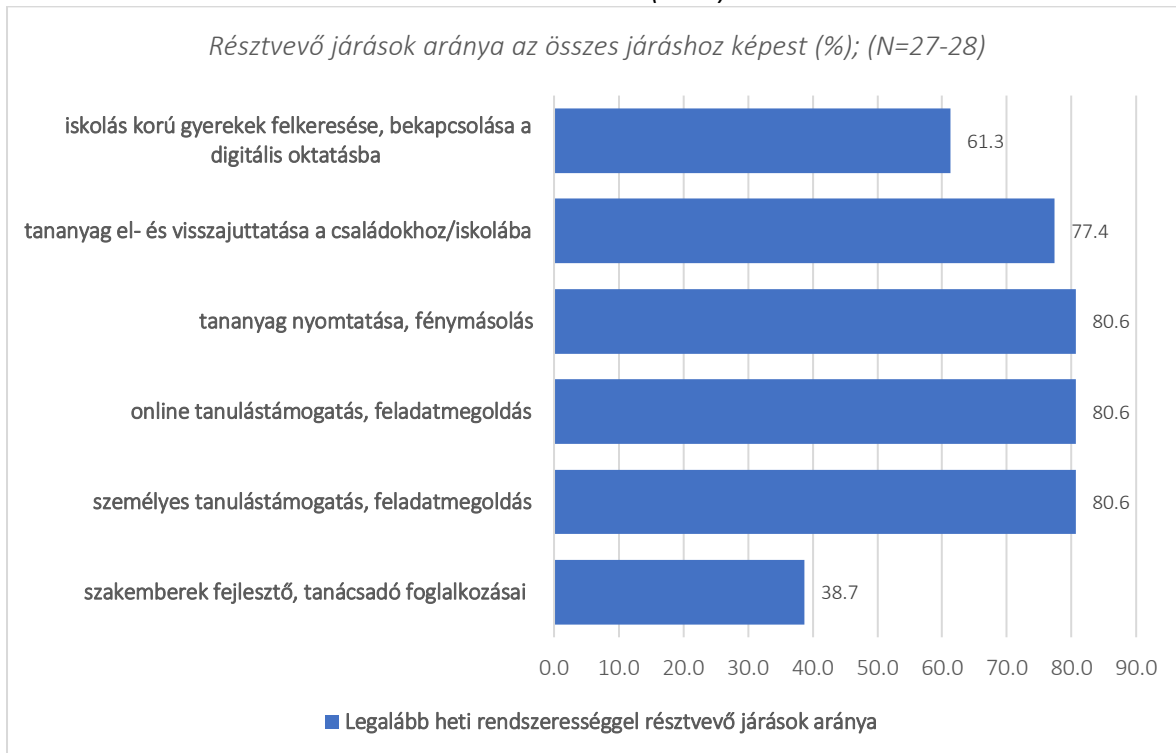
Az eltérés oka nagy valószínűség szerint az előírt végzettségben keresendő: míg a közösségi házakban a vezetői pozíció bizonyos típusú felsőfokú végzettségekhez kötött (bár ez alól többen kaptak felmentést), addig ilyen előírás a közösségi terekre nem vonatkozik, tehát nagyobb szükség van a szakértelem külső bevonására. Ugyanakkor a házvezetők a legtöbb esetben nem pótolhatják a szakemberek speciális szaktudását. Hiányukat részben a már korábban említett nehézség, nevezetesen a célcsoport elérésének szűk időszávja (hétköznapi 16.00 utáni időszak), részben a programok működését nehezítő szakemberhiány magyarázhatja.

Tanulássegítés a pandémia idején

A COVID-járvány időszakában a Gyerekesély programok egyik legfőbb feladatuknak a tanulássegítést tekintették. Ez többféle formában zajlott: volt, ahol a program munkatársai közvetítő szerepet láttak el, és a kinyomtatott feladatokat, tananyagokat juttatták el a családokhoz, és vissza az iskolába. Volt, ahol a megoldott feladatokat elektronikusan kellett beküldeni, vagy eszközöket és személyes jelenlétet biztosítani a gyerekek számára, hogy részt tudjanak venni az online órákon.

A segítség legintenzívebb formája a kiscsoportos tanulássegítés volt, ami általában a közösségi házakban, terekben valósult meg. A megkérdezett szakmai vezetők állítása szerint a programok 80 százalékában zajlott ilyen jellegű támogatás, ám ennek mértékéről és intenzitásáról nincs átfogó képünk, csak interjú tapasztalataink. Ezek alapján kiderült, hogy ideális esetben a szociális munkások, illetve a tanárok összefogásával több helyen sikerült bekapcsolni a tanulásba olyan gyerekeket, akiket egyébként az iskolának nem sikerült elérniük, de így is sokan kiestek a rendszerből, illetve jelentős hátrányok halmozódtak fel a célcsoportot képező gyerekek tanulmányi előmenetelében.

3. ábra. A program munkatársainak részvétele a tanulástámogatásban a digitális munkarend időszakában (2022)

Forrás: Gyerekesély program szakmai vezetői kérdőíves felmérés adatai alapján saját szerkesztés.

A közösségi házak bevonódása annak köszönhető, hogy a kezdeti bizonytalanság és tanácsstalanság után a programok minisztériumi állásfoglalás alapján folytatódhattak, és kis csoportokban fogadhatták a gyerekeket. A helyi szabályok azonban eltérőek voltak. Akadt, ahol úgy döntöttek, hogy egyszerre csak egy családból fogadnak gyerekeket, és olyan is volt, ahol a munkatársak védelme érdekében csak online tartották a gyerekekkel a kapcsolatot, foglalkozásokat szerveztek, vagy tartalmakat osztottak meg.

A közösségi házakra, terekre irányuló kutatás során (2022) csupán hat ház és tér jelezte, hogy hónapokra bezárt a járvány időszakában, további 19-ben néhány hétre álltak le, míg háromnegyedük egyáltalán nem, vagy csak néhány napra szüneteltette teljes működését. A nyitvatartás idejének csökkentése sem nevezhető elterjedt módszernek: a házak, terek 23 százalékában fordult elő pár napnál hosszabb ideig, míg 77 százalékuk esetében ez nem volt jellemző. A legnagyobb csökkenés a nagylétszámú közösségi és szabadidős programok és a fejlesztő, tanácsadó szakemberek által nyújtott foglalkozások tekintetében volt.

ÖSSZEGZÉS

A Gyerekesély program kiemelten kezelte azt a célt, hogy javuljon a hátrányos helyzetű gyerekek tanulói eredményessége és hosszabbodjon az iskolai pályafutásuk. A projekt oktatási fókuszát egyértelműen jelzik a teljesítendő indikátorok és számszerűsített szakmai elvárások, amelyek közül az egyik az iskolaérettségi, a másik a továbbtanulási arány növelésére vonatkozott. A projekt végére a 31 járásban átlagosan 27 százalékponttal nőtt az iskolaérettek, és 13 százalékponttal emelkedett a továbbtanulók aránya. Az egyes projektek szintjén azonban nem minden járásban teljesült az elvárt érték. Mivel e két arányszám járási szintű növekedésére a programon kívül számos más tényező hat (például a jogszabályi változások vagy más fejlesztési programok eredménye), a projekt hozzáadott értéke nehezen kimutatható vagy mérhető. A jövőben célszerű lenne olyan számszerűsített szakmai elvárásokat megfogalmazni, amelyek közvetlenül a programban való részvétellel függenek össze, és a résztvevőkre vonatkoznak (Husz et al. 2023).

A Gyerekesély program számos olyan tevékenységet kínált, ami közvetlenül vagy közvetve, illetve erősen vagy gyengébben járul hozzá a tanulói eredményességhez. A Széll és Nikitscher (2015) által megalkotott kategorizációt alkalmazva megállapítható, hogy összesen több mint 18 ezer, 18 év alatti gyerek részesülhetett olyan szolgáltatásban a Gyerekesély programban, ami a tanulási eredményességet közvetlenül és erősen befolyásolja. Ilyenek voltak a fejlesztőpedagógiai szolgáltatások, a tutorálás, a felzárkóztatás és a tanoda jellegű tevékenységek. Mindezek intenzív, rendszeres és célzott fejlesztést és támogatást jelentettek. Közel 11 000 azon gyerekek száma, akik esetében a program közvetetten, de erősen hathatott az iskolai eredményességre az óvodai és iskolai szociális munkán és a pályorientációs foglalkozásokon keresztül. Számos további projektelelem szintén hatást gyakorolt a tanulói életútra, ám ez a hatás – az általunk használt értelmezés szerint – közvetett, és az előzőknél gyengébb. Nagyrészt ebbe a kategóriába sorolhatók azok a komplex szolgáltatások, amelyeket a 18 év feletti fiatalok a legnagyobb arányban vettek igénybe. Ide tartoznak a Gyerekesély program zászlóshajói, a közösségi házak, ahol több mint 10 500 gyerek és 1 600 fiatal fordult meg. Az ifjúsági pontok, játszóházak és egyéb közösségi terek igénybevevői létszáma szintén magas volt, meghaladta a 10 800-at a 25 év alattiak körében. Ki kell emelnünk, hogy ezek a helyszínek komplex szolgáltatásokat biztosítottak, amik közül a tanulástámogatás csak egy

volt. A projektben népszerű szolgáltatások voltak a különböző sport-, szabadidős- és kulturális programok és a nyári napközi jellegű szolgáltatások.

A tanulási eredményesség előmozdításának hangsúlyos eszköze a Gyerekesély programokban az „utazó szakemberek” bevonása, akik jellemzően fejlesztőpedagógusok, gyógypedagógusok, gyógytornászok, logopédusok, pszichológusok vagy szociális munkások voltak. Az általuk nyújtott tanulássegítő, fejlesztő tevékenységek részben a helyi oktatási, nevelési intézményekben, részben a közösségi terekben, házakban zajlottak. Utaztatásukkal a program számos hiányzó szolgáltatást biztosított, illetve bizonyos esetekben a kapacitások növelése is megvalósult a hátrányos helyzetű településeken.

A program egyértelmű hozadéka e téren az olyan szolgáltatások biztosítása a hátrányos helyzetű gyerekek számára, mint például a korrepetálás, a fejlesztés és az egyéb tanulássegítő tevékenységek, melyek vagy teljesen hiányoztak, vagy csak ritkán és kevesek számára voltak elérhetők helyben. Ugyanakkor sokkal gördülékenyebb és eredményesebb megvalósítást eredményezne, ha a szakemberek, pedagógusok versenyképes béreket kapnának – a legfőbb nehézséget okozó szakemberhiány pedig csak hosszú távú, kormányzati beavatkozással kezelhető probléma. Jelenleg a program, bár sok esetben valóban képes volt kapacitásnövelést elérni, gyakran versenyt generált az állami szolgáltatások, az egyéb projektek, valamint a Gyerekesély program között, elszívva a szakembereket egymástól, vagy további terheket, plusz munkát róva rájuk.

A közösségi házakban, terekben zajló tanulássegítés általánosan elterjedt a 31 járásban. Ezek közül a leggyakoribbnak a korrepetálás, a házi feladat-megoldás segítése és a kognitív kompetencia-fejlesztés bizonyult. A házvezetők és a szakmai vezetők állítása szerint a szociális, társas és érzelmi kompetenciák fejlesztése is viszonylag gyakori, főleg a közösségi házakban. Itt a tanulássegítő és kompetenciafejlesztő tevékenységeket elsősorban a házvezetők és munkatársak végzik, míg a közösségi terekben kicsit gyakoribb az iskolai tanárok, fejlesztő szakemberek bevonása. Ennek oka, hogy a közösségiház-vezetők számára a felsőfokú végzettség előírás, ugyanakkor nem minden esetben vannak birtokában (nem is lehetnek) az összes szükséges tudásnak és készségnek a gyermekek komplex problémáinak kezeléséhez. A jövőben tehát a speciális szakértelemmel bíró pedagógusok, fejlesztő szakemberek nagyobb mértékű bevonása érdekében célszerű lenne az iskolákkal szorosabb együttműködéseket generálni, ami jelentheti például a gyerekek nagyobb arányú kikérését a napköziből.

A Gyerekesély program célrendszerében nem hangsúlyos a civil és önkéntes tevékenység, és a programok – köztük az iskolai eredményesség növelése, a tanulástámogatás – elsődlegesen a projekt által finanszírozott fizetett munkaerő bevonásával valósultak meg. Az önkéntesek tevékenysége főként a nagyobb tömegeket megmozgató, időszakos eseményekre (gyermek- és ifjúsági rendezvények, hétfégi, szünidei szabadidős és fejlesztő programok) korlátozódott. E szolgáltatások a tanulási eredményességre közvetett és gyengébb hatást gyakorolnak.

Az önkéntesek rendszeres és aktív jelenléte létfontosságú lenne a Gyerekesély program eredményei és tevékenységei fenntartásában. Kizárólag önkéntesekre alapozva azonban bizonyosan sem a program egésze, sem a tanulási eredményességet közvetlenül és erősen befolyásoló tevékenységek – amelyek fenntartására nagy igény mutatkozik a projektzárás után – nem tarthatók fenn. Vannak azonban olyan, tanulói életúttal összefüggő résztevékenységek, amelyek jelentős anyagi beruházás nélkül, önkéntes közreműködéssel továbbvihetők. Ilyenek az ifjúsági klubok, az egyes szabadidős- és sportrendezvények, a közösségi események, a tanulói házi feladatok elkészítésének támogatása, mely tevékenységeknek sok esetben a közösségi házak biztosítottak helyet, illetve keretet. A korábbi programszakaszt vizsgáló kutatásaink ugyanakkor rámutattak, hogy a kedvezményezettek (általában önkormányzatok) legfeljebb a közösségi házak nyitvatartására tudják kigazdálkodni a pénzt, a szakmai tartalom fenntartását viszont általában nem tudják biztosítani, ebben kaphatnának nagyobb szerepet az önkéntesek.

A járási Gyerekesély programok – főként a közösségi házakon keresztül – sok esetben közvetítő, összekötő szerepet tölthettek be egyfelől a gyermekes családok és a helyi intézményrendszer (óvodák, iskolák, család- és gyermekjóléti intézmények), másfelől a különböző intézmények között. Utóbbi a program ágazatokon átívelő beavatkozási logikájából is következik. A projektek összességében reszponzívan reagáltak a járványhelyzet okozta kihívásokra, és híd-szerepük a pandémia idején felerősödött. Ezen belül az oktatási eredményességhez kapcsolódóan számos innovatív kezdeményezés született az iskola és a családok, gyerekek közötti kapcsolattartásra, a digitális kompetenciák fejlesztésére, a tanulók és a tanulás megtámogatására (lásd még Husz et al. 2023; Kocsis – Marozsán 2023).

A válsághelyzet rámutatott, hogy mind az oktatási, a szociális, és az egészségügyi intézmények között, mind az intézmények és a hátrányos helyzetű családok között együttműködési deficit van. Ennek eredményeként éppen a leginkább rászorulóknak nem jutottak hozzá a szükséges információkhoz és szolgáltatásokhoz (digitális oktatás, oltás, orvosi kezelések stb.). Ezt a hiányt

felismerve a program munkatársai aktívan bekapcsolódtak az intézmények és a családok közötti koordinációba, valamint az információkhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés elősegítésébe. A pandémia tehát arra is rávilágított, hogy a hátrányos helyzetű célcsoportnak nagyobb támogatásra van szüksége az intézmények és a szolgáltatások elérésében. A Gyerekesély program és a hozzá hasonló humán fejlesztési projektek azonban csupán ideiglenes támogatást nyújthatnak, holott a célcsoport felől ez az igény folyamatosan fennáll.

IRODALOM

- 47/2007. (V. 31.) OGY határozat a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégiáról, 2007-2032.
<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a07h0047.OGY>. Letöltve: 2024.02.02.
- Gelencsér Petra (2023): *EFOP 1.4.2 Integrált térségi gyermekprogramok Monitoring-jelentés*. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont.
- Husz Ildikó – Perpék Éva – Kiss Márta – Medgyesi Márton – Elek Zsuzsanna (2023): *Gyerekesélyek a végeken III*. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont.
- Kiss Márta – Vastagh Zoltán (2021): Hátránykompenzáció az iskolán kívül? Az extrakurrikuláris intézmények szerepe és megítélése a tanulmányi eredményesség és előmenetel szempontjából. *Socio.Hu Társadalomtudományi Szemle*, 11(2) 96-121.
DOI: <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2021.2.96>
- Kocsis Attila (2023): *Összegzés az „Integrált térségi gyermekprogramok” záró, értékelő megbeszéléseiről*. Magyar Máltai Szeretetszolgálat. Kézirat.
- Kocsis Attila – Marozsán Csilla (2023): *Gyerekesély programok és közösségi terek. Kérdőíves kutatások a szakmai vezetők és a közösségi ház vezetők körében I-II*. Budapest: Magyar Máltai Szeretetszolgálat.
- Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. Tartósan rászorulók – szegény családban élő gyermekek – romák (2011–2020).
- Marozsán Csilla (2023): A közösségi házakat meghatározó alap adatok. In: *Gyerekesély programok és közösségi terek. Kérdőíves kutatások a szakmai vezetők és a közösségi ház vezetők körében I-II*. Budapest: Magyar Máltai Szeretetszolgálat, pp. 47-49.
- Pályázati felhívás, EFOP-1.4.2-16 Integrált térségi gyermekprogramok.
- Perpék Éva – Kiss Márta (2021): Szakmai együttműködések és önkéntesség az integrált térségi gyermekprogramokban. *Önkéntes Szemle*, 1(1) pp. 83-98.
DOI: <https://doi.org/10.53585/onkszem.2021.1.83-98>
- Széll Krisztián – Nikitscher Péter (2015): *A kistérségi gyerekesély program és az általános iskolai oktatás teljesítményének összefüggése*. MTA TK Gyerekesély Műhelytanulmányok 2015/3. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont.
https://gyerekesely.tk.hu/uploads/files/elemzes_gyerekesely_NPSzK_final_boritos.pdf Letöltve: 2024.03.05.
- Vastagh Zoltán – Kiss Márta (2021): Községi házak és terek funkciói a leghátrányosabb helyzetű térségekben. *Esély*, 32(3) 19-36.
DOI: 10.48007/esely.2021.3.2
- Zeller Eszter (2016): Különóra vagy csavargás? A gyermekek szabadidő-eltöltése. In Vastagh Zoltán – Husz Ildikó (szerk.): *Gyerekesélyek a végeken I*. Budapest: MTA TK Gyerekesély-kutató Csoport, pp. 151-173.